

استیون رُز

شکل گیری حافظه از مولکول تا ذہن

ترجمہی

خسرو پارسا، افشین پایدار، محمد رضا خواجہ پور،
شیوا دولت آبادی، احمد شایگان، احمد محیط،
عبدالرحمن نجل رحیم، رضا نیلی پور

فهرست

۷		مقدمه
۱۱	ترجمه‌ی احمد محیط	پیش‌گفتاری بر ویراستِ نشر وینتیج
۱۷	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل یکم: در جست‌وجوی سنگ رُزنا
۳۵	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل دوم: خواندن پرونده
۵۹	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل سوم: شکل‌گیری حافظه‌ها
۹۵	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل چهارم: استعاره‌های حافظه
۱۴۹	ترجمه‌ی احمد شایگان	فصل پنجم: حفره‌ها در سر، حفره‌ها در ذهن
۱۹۱	ترجمه‌ی شیوا دولت‌آبادی	فصل ششم: جانوران هم به یاد می‌آورند
۲۲۱	ترجمه‌ی رضا نیلی‌پور	فصل هفتم: تکامل حافظه
۲۴۶	ترجمه‌ی افشین پایدار	فصل هشتم: مولکول‌های حافظه؟
۲۷۷	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل نهم: حلزون‌های بی‌صدف و اسب‌های دریایی
۳۲۱	ترجمه‌ی خسرو پارسا	فصل دهم: جز ما جوجه‌ها کسی این‌جا نیست
۳۵۷	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل یازدهم: سامان، آشفتگی، سامان: سنجهی پنجم
۳۷۷	ترجمه‌ی احمد محیط	فصل دوازدهم: قابلیت‌های چسبک
۳۹۱	ترجمه‌ی عبدالرحمن نجل‌رحیم	فصل سیزدهم: میان‌پرده: آزمایشگاه‌ها کفایت نمی‌کنند
۴۱۳	ترجمه‌ی محمدرضا خواجه‌پور	فصل چهاردهم: حافظه از این چیزها ساخته شده است
۴۴۳		یادداشت‌ها
۴۶۱		واژه‌نامه‌ی انگلیسی-فارسی
۴۶۵		واژه‌نامه‌ی فارسی-انگلیسی

مقدمه

استیون رز در زمینه‌ی دانش‌های عصبی و به‌ویژه عصب-زیست‌شناسی نامی شناخته شده است. او در تاریخ چهارم جولای ۱۹۳۸ (۱۵ تیر ۱۳۱۷) در لندن متولد شد. نخستین تحصیلات دانشگاهی‌اش را در کالج پادشاهی کمبریج و در رشته‌ی زیست-شیمی به پایان رساند. سپس تحصیلاتش را در رشته‌ی عصب-زیست‌شناسی در دانشگاه کمبریج و انستیتو روان‌پزشکی لندن ادامه داد؛ و هنگامی که در سال ۱۹۶۹ به عنوان استاد و مدیر گروه زیست‌شناسی دانشگاه نوپایه‌ی آزاد در لندن برگزیده شد، جوان‌ترین دارنده‌ی چنین عناوینی در انگلستان بود. او خیلی زود واحد پژوهش‌های مغز را در این دانشگاه بنیان نهاد و همراه با همکارانش به پژوهش در زمینه‌ی شکل‌گیری حافظه و جست‌وجوی درمان برای بیماری آلزایمر پرداخت. دامنه‌ی تلاش‌های علمی و اجتماعی این اندیشمند بزرگ و دانشمند توانمند محدود به کار در آزمایشگاه، تدریس در کلاس و نوشتن مقاله در نشریه‌هایی با خوانندگان محدود نبوده است. او با نوشتن کتاب‌های علمی به زبان ساده‌تر در ایجاد پیوند میان مردم و دانش‌های نوین نیز فعال است. هم‌چنین در کنار توسعه‌ی دانش، مواضع اجتماعی مستقل و شجاعانه‌ای دارد. به عنوان مثال، به رغم این امر که در یک خانواده‌ی یهودی سرسخت به جهان آمده، در رویارویی سیاست‌های اسرائیل علیه مردم فلسطین موضعی تا آن حد قوی دارد که به همراهی همسر جامعه‌شناس‌اش هیلاری رز و ۱۲۳ استاد دانشگاه دیگر بیانیه‌ی سرگشاده را امضا کرد که در آن خواسته شده بود مؤسسات علمی اسرائیل تا زمانی که

مرگشایی شد. ترجمه‌ها در حقیقت به حافظه‌ای بدل شدند که دوران‌های مختلف تاریخ را برای یکدیگر روشن می‌کرد.

نویسنده آن‌گاه رد پای حافظه‌ی انسانی را در دوران‌های گوناگون رشد انسان پی می‌گیرد. و هدف او نشان دادن این امر است که فعالیت‌های ذهن به شکل عام و پدیدهای حافظه به شکل خاص محصول یک سطح کارکردی نیستند و با سطوح گوناگون کارکرد انسان سروکار دارند، سطوحی که در درون یک سامانه‌ی باز با هم در تعاملی دائمی هستند. او در فصل‌های گوناگون این کتاب خواننده را به سفری در همه‌ی این سطوح می‌برد. اسطوره، تاریخ، دنیای درونی فرد، تعامل اجتماعی فرد با جهان و دیگران و سرانجام ترجمه‌ی کارکرد همه‌ی این سطوح به زبان زیست‌شناختی ایستگاه‌های مختلف این سفر هستند. و در جریان این سفر است که نویسنده ذهن انسان لوح‌های تاریخی و شخصیت‌های افسانه‌ای ایلید را با ذره‌ها و حرکت‌های زیستی که در جوجه‌های آزمایشگاهی اش می‌بیند در یک مجموعه قرار می‌دهد. او در این کتاب آزمایشگاه را از انزوای فروکاست‌گرایی^۱ به بیرون می‌آورد، و تاریخ، اسطوره‌شناسی، روان‌شناسی و جامعه‌شناسی را هم از برج عاج «دانایان کل» به سمت ذره‌های یاخته هدایت می‌کند. او راه‌های پیچاپیچ و نه توی نگاه‌های گوناگون حافظه را از طریق تونل‌ها و پل‌های میان دانش‌های مختلف به هم پیوند می‌زند و شاهرگ کل‌نگر^۲ را به عنوان روش‌شناسی شناخت ذهن و اجزای آن و به‌ویژه عمده‌ترین ساختار آن یعنی حافظه می‌گشاید.

ترجمه‌ی این کتاب مدت‌ها پیش آغاز شد و بخش‌هایی از آن زمانی طولانی در انتظار کامل شدن کل کتاب منتظر ماند. علل این امر گوناگون بود ولی در میان آن‌ها، یک مسئله اهمیت بیش‌تر داشت و آن جز درگیری‌های زیاد من به عنوان ویراستار نبود. به این دلیل از همه‌ی یاران ارجمندی که دعوت مرا برای همکاری در ترجمه پذیرفتند پوزش می‌خواهم. نکته‌ی دیگری را هم در این‌جا باید تذکر دهم و آن این است که می‌خواستم این پیش‌گفتار با امضای مشترک دوست دانشمند جناب آقای دکتر خسرو پارسا و اینجانب باشد؛ تنها دلیلی که برای این مشارکت از ایشان تقاضا نکردم ضرورت توضیح